

دانشکده علوم اجتماعی

گروه جامعه‌شناسی

پایان‌نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

جامعه‌شناسی

رابطه سبک زندگی مخاطره آمیز و احساس امنیت

در حوزه عمومی در میان جوانان شهر یز

استاد راهنما: دکتر حسین افراسیابی

استاد مشاور: دکتر سید علیرضا افشانی

پژوهش و نگارش: انسیه براتی مقدم

تیر ۱۳۹۳

بررسی رابطه سبک زندگی مخاطره آمیز و احساس امنیت در حوزه ی عمومی در میان جوانان شهر یزد

چکیده

امنیت یکی از نیازهای اولیه و اساسی بشر است موضوع امنیت، همواره مورد توجه بشر بوده و همواره به عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است، امروزه امنیت اجتماعی در جامعه نه تنها به بعد فیزیکی و مادی محدود نمی شود، بلکه به معنای احساس آرامش و اطمینان خاطر و فقدان اضطراب و ترس است. در حقیقت امنیت اجتماعی معطوف به حفظ و نوع روش زندگی است. با توجه به اهمیت فراوان امنیت پژوهش حاضر به بررسی بررسی رابطه سبک زندگی مخاطره آمیز و احساس امنیت در حوزه ی عمومی در میان جوانان شهر یزد پرداخته است. این پژوهش از نوع پیمایشی است؛ جامعه آماری این تحقیق ۳۷۴۷۵ نفر از جوانان شهر یزد است که تعداد ۳۸۴ نفر با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته است که از اعتبار و پایایی مناسبی برخوردار بوده است. نتایج نشان داد که از احساس امنیت نیمی از جوانان در حد متوسط بوده است و بیشتر جوانان سبک زندگی مخاطره آمیز پایینی دارند و متغیر سرمایه اجتماعی و دینداری بالاتر از متوسط بوده است. احساس امنیت با متغیرهای سن، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات، دینداری، سرمایه اجتماعی، سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد. و با متغیر محل سکونت و معنادر نمی باشد. متغیرهای مستقل در معادله رگرسیون توانستند، ۲۴ درصد از تغییرات متغیر احساس امنیت را تبیین کنند. بیشترین اثرات بر روی متغیر وابسته به ترتیب متعلق به سرمایه اجتماعی، تحصیلات، سبک زندگی و جنس بود.

کلمات کلیدی: احساس امنیت، سبک زندگی مخاطره آمیز، حوزه ی عمومی، سرمایه اجتماعی، جوانان

فهرست مطالب

عنوان ..... صفحه

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه.....	۱
۲-۱- بیان مسئله.....	۳
۳-۱- ضرورت و اهمیت موضوع.....	۷
۱-۳-۱- اهمیت نظری تحقیق.....	۷
۲-۳-۱- اهمیت کاربردی تحقیق.....	۸
۴-۱- اهداف تحقیق.....	۱۰
۱-۴-۱- هدف اصلی.....	۱۰
۲-۴-۱- اهداف فرعی تحقیق.....	۱۰

فصل دوم: مروری بر پیشینه پژوهشی و نظری تحقیق

۱-۲- مقدمه.....	۱۲
۲-۲- پیشینه داخلی تحقیق.....	۱۲
۱-۲-۲- پیشینه خارجی تحقیق.....	۱۸
۳-۲- نظریات امنیت.....	۲۴
۱-۳-۲- دورکیم.....	۲۵
۲-۳-۲- وبر.....	۲۵
۳-۳-۲- پارسونز.....	۲۶
۴-۳-۲- چلبی.....	۲۷
۵-۳-۲- بوزان.....	۲۸

۲۹	..... ۲-۳-۶- آل ویور
۳۱	..... ۲-۳-۷- مولار
۳۲	..... ۲-۳-۸- میتار
۳۳	..... ۲-۳-۹- گیدنز
۳۵	..... ۲-۳-۱۰- بوردیو
۳۶	..... ۲-۳-۱-۱- مروری بر نظریات سبک زندگی
۳۶	..... ۲-۳-۱-۲- ویر
۳۷	..... ۲-۳-۱-۳- پارسونز
۳۹	..... ۲-۳-۱-۴- بوردیو
۴۲	..... ۲-۳-۱-۵- گیدنز
۴۵	..... ۲-۳-۱-۶- هالت
۴۶	..... ۲-۳-۱-۷- سوبل
۴۷	..... ۲-۴- چارچوب نظری تحقیق
۵۱	..... ۲-۵- مدل نظری تحقیق
۵۲	..... ۲-۶- فرضیات تحقیق

فصل سوّم: روش شناسی

۵۴	..... ۳-۱- مقدمه
۵۴	..... ۳-۳- روش تحقیق
۵۵	..... ۳-۴- جامعه آماری
۵۶	..... ۳-۵- حجم نمونه
۵۶	..... ۳-۶- گردآوری داده ها

- ۷-۳- اعتبار و پایایی پرسشنامه ۵۸
- ۸-۳- تعریف نظری و عملیاتی متغیرها ۶۲
- ۹-۳- تکنیک های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل داده ها ۶۲

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها تحقیق

- ۱-۴- مقدمه ۷۳
- ۲-۴- یافته های توصیفی ۷۳
- ۳-۴- یافته های استنباطی ۹۱

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

- ۱-۵- مقدمه ۱۰۵
- ۲-۵- خلاصه یافته ها ۱۰۵
- ۳-۵- بحث و نتیجه گیری ۱۰۷
- ۴-۵- پیشنهادات ۱۱۱
- ۱-۴-۵- پیشنهادات پژوهشی ۱۱۱
- ۲-۴-۵- پیشنهادات کاربردی ۱۱۳
- منابع و مأخذ ۱۱۴

فهرست جداول

صفحه	عنوان جداول
۵۰	جدول ۱-۲- مبانی نظری تحقیق.....
۶۸	جدول ۱-۳- ضرایب پایایی متغیرهای مختلف.....
۷۰	جدول ۳-۳- گویه های تحلیل عامل احساس امنیت.....
۷۱	جدول ۳-۴- گویه های تحلیل عامل سبک زندگی مخاطره آمیز.....
۷۳	جدول ۱-۴- توزیع فراوانی بر حسب جنسیت.....
۷۴	جدول ۲-۴- توزیع فراوانی بر حسب سن.....
۷۵	جدول ۳-۴- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت تأهل.....
۷۵	جدول ۴-۴- توزیع فراوانی بر حسب محل تولد.....
۷۶	جدول ۵-۴- توزیع فراوانی بر حسب بومی بودن.....
۷۶	جدول ۶-۴- توزیع فراوانی بر حسب درآمد خانواده.....
۷۷	جدول ۷-۴- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت اشتغال.....
۷۸	جدول ۸-۴- توزیع فراوانی بر حسب میزان تحصیلات.....
۷۹	جدول ۹-۴- توزیع فراوانی بر حسب تحصیلات پدر.....
۷۹	جدول ۱۰-۴- توزیع فراوانی بر حسب تحصیلات مادر.....
۸۰	جدول ۱۱-۴- توزیع فراوانی بر حسب میزان احساس امنیت.....
۸۱	جدول ۱۲-۴- توزیع فراوانی بر حسب گویه های امنیت.....
۸۲	جدول ۱۳-۴- توزیع فراوانی بر حسب میزان زندگی مخاطره آمیز.....
۸۳	جدول ۱۴-۴- توزیع فراوانی بر حسب گویه های سبک زندگی مخاطره آمیز.....
۸۵	جدول ۱۵-۴- توزیع فراوانی بر حسب میزان سرمایه اجتماعی.....
۸۶	جدول ۱۶-۴- توزیع فراوانی بر حسب گویه های سرمایه اجتماعی.....

- جدول ۴-۱۷- توزیع فراوانی بر حسب میزان دینداری..... ۸۸
- جدول ۴-۱۸- توزیع فراوانی بر حسب گویه های دینداری ۸۸
- جدول ۴-۱۹- خروجی آزمون t برای آزمون متغیر احساس امنیت و جنسیت ۹۱
- جدول ۴-۲۰- خروجی آزمون t برای آزمون متغیر سبک زندگی مخاطره آمیز و جنسیت ۹۱
- جدول ۴-۲۱- خروجی همبستگی برای آزمون متغیر سن و احساس امنیت..... ۹۲
- جدول ۴-۲۲- خروجی همبستگی برای آزمون متغیر سن و سبک زندگی مخاطره آمیز..... ۹۲
- جدول ۴-۲۳- خروجی آزمون t برای آزمون وضعیت تاهل و امنیت ۹۳
- جدول ۴-۲۴- خروجی همبستگی پیرسون برای آزمون سرمایه اجتماعی و امنیت..... ۹۳
- جدول ۴-۲۵- خروجی همبستگی برای آزمون سبک زندگی مخاطره آمیز و امنیت ۹۴
- جدول ۴-۲۶- خروجی همبستگی ابعاد امنیت و سبک زندگی مخاطره آمیز و امنیت..... ۹۶
- جدول ۴-۲۷- خروجی تحلیل واریانس محل سکونت و احساس امنیت..... ۹۸
- جدول ۴-۲۸- خروجی تحلیل واریانس محل سکونت و سبک زندگی مخاطره آمیز..... ۹۷
- جدول ۴-۲۸- خروجی آزمون تعقیبی توکی محل سکونت و سبک زندگی مخاطره آمیز..... ۹۷
- جدول ۴-۲۹- خروجی آزمون میزان تحصیلات و امنیت..... ۹۸
- جدول ۴-۳۰- خروجی آزمون همبستگی میزان دینداری و امنیت..... ۹۹
- جدول ۴-۳۱- خروجی آزمون همبستگی رسانه و احساس امنیت..... ۱۰۰
- جدول ۴-۳۲- خروجی رگرسیون ۱۰۱
- جدول ۴-۳۳- تحلیل مسیر..... ۱۰۲

فصل اول

کلیات تحقیق

انسان برای تسلط بر طبیعت، فرار از ناامنی و تهدید، تامین نیازهای اساسی خود و در یک کلمه برای دست یابی به امنیت و احساس ایمنی، زندگی اجتماعی را برگزید. وانگهی به موازات گسترش اجتماعات و با پیچیده تر شدن روابط و تعاملات اجتماعی وارد روابط گوناگونی شد که عرصه‌های زندگی را تحت عناوین اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و غیره از هم متمایز کرده و امنیت او را تحت الشعاع قرار داد. بدین ترتیب بشر با تجمع و تشکیل جامعه، بستری نو برای تهدید امنیت خود فراهم آورد که از زندگی جمعی او ناشی می‌شد؛ او که برای فرار از ناامنی و دستیابی به احساس امنیت، جامعه را تشکیل داده بود به زودی دریافت که این بار امنیتش نه تنها از سوی طبیعت و عوامل طبیعی، بلکه از سوی انسان‌ها و عوامل گوناگون اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تهدید می‌شود. از این رو دغدغه همیشگی او جهت دستیابی به احساس امنیت در مقوله‌ای جدید تحت عنوان احساس امنیت اجتماعی ظهور کرد که در پی تامین آن علل و اسباب لازم را باید شناخت (نبوی، ۱۳۸۹: ۷۴). موضوع امنیت چالش جدی است که از گذشته‌های دور همواره مورد توجه بشر بوده و همواره به عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است. امنیت نخستین عاملی است که موجب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم کمک گرفته و در مسولیت‌های اجتماعی مشارکت جویند تا آسوده تر و متعهد تر زندگی کنند (صالحی، افسر افشاری، ۱۳۹۰: ۵۰). امنیت برآیند مجموعه‌ای از تعاملات و سازگاری بین اجزای مختلف نظام اجتماعی می‌باشد. بدون شک پویایی هر نظام سیاسی و اجتماعی در گرو احساس امنیت است. بر این اساس دولت‌ها برای تامین آن هزینه‌های زیادی محتمل می‌شوند. مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است. امنیت در مورد افراد به این معنا است که مردم هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته، به هیچ وجه حقوق ایشان به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آن‌ها را تهدید نکند (گروسی و همکاران؛ ۱۳۸۶).

اهمیت امنیت در متون دینی نیز مورد توجه بوده و آیات فراوانی در قرآن کریم بر اهمیت و ارزش ویژه آن دلالت دارد. با دقت در این آیات می‌توان دریافت که مقوله امنیت چنان جایگاه رفیع و بلندی دارد که خداوند ویژگی زندگی مطلوب وعده داده شده به مومنان را جایگزینی امنیت به جای ترس و وحشت معرفی می‌کند. خداوند در آیه ۵۵ سوره نور می‌فرماید: به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام می‌دهند، وعده می‌دهیم که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهیم کرد؛ همان گونه که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشیدیم و دین و آیینی که

برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه‌دار خواهد بود و ترسشان را به امنیت و آرامش مبدل می‌کند. مفهوم امنیت مانند سایر مفاهیم اساسی و رایج در علوم انسانی نظیر صلح، عدالت و آزادی در معرض تفسیرها و تعبیرهای گوناگونی قرار دارد. تعریف لغوی امنیت در فرهنگ‌های لغت عبارتند از: در امان بودن، آرامش و آسودگی، حفاظت در مقابل خطر، احساس آزادی از ترس، احساس ایمنی و رهایی از تهدید. ریشه امنیت در لغت از استیمان و ایمان و ایمنی و به مفهوم آرامش در برابر ترس، رعب و نگرانی است. امنیت یعنی در معرض خطر نبودن یا از خطر محافظت شدن. امنیت همچنین عبارت است از رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و بیمناکی و داشتن اعتماد و اطمینان موجه و مستمر (میر عرب، ۱۳۷۹: ۱۳۳). ما در این پژوهش در پنج فصل با بیان مقدمه‌ای از احساس امنیت و بیان ضرورت تحقیق در باره این موضوع پرداخته ایم و در فصل دوم با مروری بر تحقیقات انجام شده چه در داخل یا خارج کشور و مرور نظریاتی در زمینه امنیت و سبک زندگی پرداخته ایم. در فصل سوم روش‌های آماری مورد استفاده در تحقیق را ذکر کرده ایم و در فصل چهارم به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته ایم و در فصل پنجم که فصل آخر این تحقیق است به بحث و نتیجه‌گیری و در آخر هم به ارائه پیشنهاداتی پرداخته ایم.

۱-۲- بیان مساله

موضوع امنیت^۱ چالش جدی است که از گذشته‌های دور، همواره مورد توجه بشر بوده و همواره به عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است. امنیت برآیند مجموعه‌ای از تعاملات و سازگاری بین اجزای مختلف نظام اجتماعی می‌باشد. بدون شک پویایی هر نظام سیاسی و اجتماعی در گرو احساس امنیت است (فرهادپور، ۲۸ : ۱۳۹۱). مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است. احساس امنیت در مورد افراد به این معنا است که مردم هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته، به هیچ وجه حقوق ایشان به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آنها را تهدید نکند (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۹). افراد مختلف با توجه به تنوع محیط پیرامونی، بینش متفاوتی از مفهوم امنیت دارند و احساس امنیت^۲ را با توجه به نظام اقتصادی، نظام سلامت و تجربه‌های فردی ناامنی، متغیر دانسته و دلهره ناشی از احساس ناامنی را بیشتر از ناامنی واقعی و عینی در ذهن خود تصور می‌کنند (لیندسترام^۳، ۲۰۰۸: ۱۵).

^۱ . Security

^۲ . Feeling of security

^۳ . Lindstrom

در این زمینه اکثر صاحب‌نظران برآنند که امنیت مفهومی بیرونی و عینی است و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی است. در این زمینه می‌توان خاطرنشان نمود که احساس امنیت می‌تواند با امنیت واقعی تناسب داشته باشد یا نداشته باشد. یعنی در شرایطی که امنیت عینی وجود نداشته باشد، فرد احساس امنیت داشته باشد یا اینکه عوامل ایجاد کننده امنیت واقعا وجود داشته اما فرد احساس امنیت نداشته باشد (احمدی و اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۱۷۱). بسیاری از اندیشمندان بر اهمیت جایگاه امنیت در سلسله مراتب نیازهای بشری تاکید می‌کنند از جمله مازلو^۱ که تامین و ارضای این نیاز را برای خودشکوفایی انسان ضروری می‌داند (ایمان و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۱۸). شخصی که دائما احساس عدم امنیت، ترس و خطر می‌کند، نمی‌تواند انسان سالمی باشد او با پرخاشگری و یا اضطراب واکنش نشان داده و در دنیای ذهنی خود مدام در حال دفع خطرات احتمالی است (دلاور و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۲۳). آمارها نشان دهنده رشد ۱۳ درصدی ورودی پرونده‌ها به دادگستری، رشد ۲۲ درصدی جمعیت زندانیان در چند سال اخیر و افزایش تعداد نیروهای فعال در قوه قضائیه، سازمان زندان‌ها و نیروی انتظامی بدون تغییر محسوس در کاهش میزان احساس امنیت در سطح جامعه است (امین بیدختی، ۱۳۹۱: ۱۵).

سبک زندگی اصطلاحی است که در فرهنگ سنتی چندان کاربردی ندارد چون ملازم با نوعی انتخاب از میان تعدادی کثیری از امکان‌های موجود است، سخن گفتن از کثرت انتخاب نباید به این پندار بینجامد که در همه انتخاب‌ها به روی همه افراد باز است. یا آن که همه مردم تصمیم‌های مربوط به انتخاب‌های خویش را با آگاهی کامل از کلیه امکانات موجود بر می‌گزینند. چه در عرصه کار چه در عرصه مصرف، برای همه گروهایی که از قید فعالیت‌های سنتی آزاد شده اند انتخاب‌های گوناگونی در زمینه سبک زندگی وجود دارد. طبیعی است تفاوت‌های سبک زندگی بین گروه‌ها، همان گونه که بوردیو^۲ به تاکید می‌گوید، در واقع شکل ساختاری مقدماتی برای گروه-بندی اجتماعی هستند. از دیدگاه کارهام^۳ سبک زندگی دو بعد مثبت و منفی یا به عبارت دیگر سالم یا خطرناک است. سبک زندگی سالم^۴ شامل اشکال خود انتخابی مصرف‌گرایی نظیر انتخاب-های ویژه در غذا، لباس پوشیدن، ظاهر، اتومبیل، مراعات بهداشتی فردی، بستن کمربند ایمنی، مسواک زدن وغیره است. وی معتقد است که سبک زندگی سالم، مجموعه‌ای از انتخاب‌هایی است که فرد بنا بر به موقعیت اجتماعی خود برمی‌گزیند و این انتخاب‌ها برآمده از موقعیت ساختاری و

1. Maslow

2. life style

3. Bourdieu

4. Cockerham

5. Health lifestyle

موقعیت فردی وی هستند. در حقیقت فرصت‌های زندگی یک شخص به وسیله موقعیت اجتماعی و گروه‌های منزلتی ویژه تعیین می‌شود. به عبارتی سبک زندگی روشی است که فرد در طول زندگی انتخاب می‌کند و زیربنای آن در خانواده پی ریزی می‌شود که در واقع متأثر از فرهنگ، نژاد، مذهب، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، اعتقادات و باورهاست. همچنین ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی (فعالیت بدنی، رفتار ترافیکی، تغذیه، اعتیاد به الکل و دخانیات و غیره) است که در پی فرایند اجتماعی شدن به وجود آمده است (استاجی، ۱۳۸۵؛ گیدنز، ۱۳۷۸؛ کاکرهام، ۱۹۹۷). باسرمن^۱ (۱۹۸۳) سبک زندگی را الگویی از مصرف می‌داند که در بردارنده ترجیحات، ذائقه و ارزش‌هاست (باسرمن، ۱۹۸۳). همچنین ارل^۲ آن را الگویی فردی از گزینش‌ها و فعالیت‌ها تعریف کرده است (ارل، ۱۹۸۳). دانشمندان علوم اجتماعی و بهداشت، رفتارهای مخاطره آمیز را "هرگونه عملکرد، عادت یا فعالیتی که فرد را در معرض خطر یا بیماری یا مشکلات وابسته به سلامت قرار دهد" تعریف می‌کنند. این رفتارها به طور کلی عبارتند از کشیدن سیگار، شروع روابط جنسی از سنین پایین، تعدد شرکای جنسی، خشونت خانگی، استفاده نکردن از کمربند ایمنی در هنگام رانندگی، استفاده نکردن از کلاه ایمنی در هنگام موتورسواری یا دوچرخه سواری و مصدف غذاهای پرچرب (مودست و تامایوس^۳، ۲۰۰۴). با توجه به تعاریف ذکر شده در بالا سبک زندگی مخاطره آمیز به الگوی زندگی گفته می‌شود که هر فردی با توجه به نظام ارزش‌ها و ترجیحات شخصی خود نوع خاصی از رفتار را برمی‌گزیند که این رفتارها اگر شامل رفتارهایی مانند کشیدن سیگار، نوشیدن الکل، رفتارهای جنسی خطرناک و غیره باشد سبک زندگی مخاطره آمیز نامیده می‌شود.

فضای عمومی^۴ شهر، صحنه نمایش روزمره مردم است و در تقابل با فضای زندگی خصوصی تعریف می‌شود. اهمیت فضای عمومی به دلیل نقشی است که در توسعه جامعه مردم سالاری بازی می‌کند. به عبارت دیگر چنانچه دسترسی در برابر به عرصه عمومی برای همه جامعه فراهم نباشد تهدید، تمایز و جدایی اجتماعی کاهش پیدا می‌کند و تنوع فرهنگی شکل یافته، می‌تواند فضای عمومی را تبدیل به مکانی کند که افراد و گروه‌های مختلف، بتوانند در اجرای قوانین خود گزیده، مشارکت کنند (مدیری، ۱۳۸۵: ۱۲). اگر افراد جامعه به اندازه کافی در فضاهای عمومی احساس امنیت نداشته باشند و مکان‌هایی مانند پارک‌ها، ترمینال، پیاده روها را جای امنی تلقی نکنند

^۱. Bosserman

^۲. Earl

^۳. Modeste & Tamayose

^۴. Public Sphere

کمتر در مجامع عمومی ظاهر شده و این امر موجب انزوای آنان می‌گردد. وقتی از امنیت سخن گفته می‌شود، باید مشخص کرد که کدام بعد امنیت مدنظر است چون امنیت هم به صورت احساس و هم به صورت واقعیت می‌تواند در نظر گرفته شود. امنیت به عنوان یک حقیقت (بیرونی) امری محاسباتی بر مبنای ریاضی و حساب و احتمالات است (اسچینر، ۲۰۰۸). به طور مثال چه اندازه احتمال دارد زمانی که به تعطیلات نوروزی رفته‌اید، منزل شما مورد دستبرد قرار گیرد؟ یا به چه میزان احتمال دارد در شهری که زندگی می‌کنید وقتی برای خرید ماشین خود را در خیابان پارک کرده اید، مورد دستبرد قرار گیرد؟ این احتمال بر مبنای اطلاعات موجود در ادارات پلیس از میزان جرم و جنایت در آن شهر و منطقه قابل محاسبه است. اما از دیگر سو، امنیت نوعی احساس است که توسط شخص درک می‌شود. در این جا بحث مباحثات احتمالی وجود ندارند بلکه واکنش‌های روان شناختی فرد به خطر و اقدام متقابل در برابر آن مطرح است. به طور مثال فرد ممکن است هنگام ترک منزل در مسافرت نوروزی به میزان زیادی نگران مورد دست برد قرار گرفتن منزلش باشد و بسیار احساس خطر کند، در حالی که احتمال این امر بسیار پایین است یا برعکس آن، در جایی که احتمال دزدی زیاد است ممکن است احساس خطر نکرده و فکر کند که در امنیت کامل به سر می‌برد. به عبارت دیگر فرد ممکن است احساس امنیت را زمان داشته باشد که در واقعیت و دنیای بیرون این امنیت وجود ندارد و برعکس در جایی که واقعا امن است، احساس خطر کند.

احساس امنیت در جامعه چه بسا مهمتر از وجود امنیت است چرا که واکنش‌های فرد در جامعه بستگی به میزان دریافت و ادراک او از امنیت دارد بر این اساس تا زمانی که از نظر فرد، امنیت در جامعه وجود نداشته باشد پس احساس امنیت نیز نخواهد کرد و بخشی از این احساسات حاصل جهت‌گیری‌ها و مشخصات خود کنشگر است و از او ناشی می‌شود که در این میان یکی از عوامل که می‌تواند تاثیرگذار باشد سبک زندگی افراد است، فرد با انتخاب سبک زندگی سالم و یا مخاطره آمیز طیف متفاوتی از احساس امنیت را تجربه خواهد کرد. در این تحقیق ما به دنبال پاسخگویی به این سوال هستیم که سبک زندگی مخاطره آمیز تا چه میزان در میان جوانان رواج دارد و این متغیر چه رابطه‌ای با میزان احساس امنیت دارد؟

۱-۳-۱- اهمیت تحقیق

۱-۳-۱- اهمیت نظری

اگر رفتارهای انسان را بر حسب میزان سود و زیانی که برای فرد و جامعه دارد در یک پیوستار در نظر بگیریم در یک سر آن رفتارهای بهنجار و سازگار با محیطی است که فرد در آن زندگی می‌کند و سر دیگر پیوستار به رفتارهایی ختم می‌شود که برای فرد و جامعه مضر بوده و خطراتی در پی دارد. طبیعی است که هر جامعه‌ای تلاش می‌کند تا از گرایش افراد به سمت منفی پیوستار جلوگیری و از بروز رفتارهای پرخطر در امان باشد، یکی از اولین اقدامات برای مدیریت رفتارها در آن سر منفی پیوستار، شناخت علمی و دقیق این گونه رفتارها و عوامل تعیین کننده آنهاست. سبک زندگی مخاطره آمیز باعث ایجاد رفتارهای بالقوه مخربی می‌شود که افراد به طور ارادی یا بدون اطلاع از پیامدهای نامطلوب احتمالی آن مرتکب می‌شوند (کورت و سمرز^۱، ۲۰۰۵: ۳۳۰). ضرورت اهمیت مطالعه در خصوص سبک زندگی مخاطره آمیز و نقش آن در ایجاد احساس امنیت در این مورد است که، تامین امنیت اجتماعی و نظم عمومی در فضاهای شهری امکان پذیر نخواهد بود مگر با شناخت عوامل موثر در ایجاد احساس امنیت اجتماعی، لذا برای برنامه ریزی جهت ارتقا سطح امنیت اجتماعی پژوهش در این زمینه از اهمیت بسزایی برخوردار است.

احساس امنیت، یکی از شاخصه‌های کیفیت زندگی در شهرهاست و آسیب‌های اجتماعی، از مهمترین پیامدهای مختلف ناامنی به شمار می‌روند (عظیمی، ۱۳۸۱: ۲۲). الین^۲ می‌گوید اگر مردم را فضایی را به دلیل عدم راحتی و یا ترس استفاده نکنند، عرصه عمومی از بین رفته است. یکی از مهمترین عوامل تهدید کننده حضور مردم در فضاهای عمومی، ترس یا احساس ناامنی است. ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید (افتخاری، ۱۳۸۱: ۸). فضاهای شهری به عنوان بستر زندگی و فعالیت شهروندان باید بتوانند با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌های میان افراد و گروه‌های سنی و اجتماعی، جنسی، محیط امن، سالم و پایدار و جذاب را برای همه افراد فراهم می‌کند و به نیاز تمامی اقشار اجتماعی پاسخ مناسب بدهند و پاسخگوی حداقل نیازها باشند (شریعتی، ۱۳۸۴: ۱۰). زوکین^۳ در کتاب فرهنگ شهرها

^۱ .Corte & Sommers

^۲ Ellin

^۳ Zukin

می‌گوید: فضاهای شهری به اندازه کافی برای مردم امن نیستند، تا آنان در خلق فرهنگ عمومی مشارکت داشته باشند. به عقیده او بارزترین تهدید برای فرهنگ عمومی نگرانی‌ها و ترس‌های ناشی از تهدیدات و هرج و مرج‌های نظیر ضرب و شتم، شورش‌های ناگهانی، جنایات نفرت انگیز و نظایر اینهاست که حضور در فضای عمومی شهر را دچار تهدید می‌کند (ظاهری، ۱۳۸۸: ۳۱). لذا برای پررنگ شدن احساس امنیت در فضای عمومی ضروری می‌نماید تا عوامل مختل کننده آن را شناخت و راههایی برای افزایش احساس امنیت ایجاد کرد.

بی تردید هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه و تکامل یک جامعه و همچنین شکوفایی استعدادها مهمتر از امنیت و تامین آرامش در جامعه نبوده و توسعه اجتماعی، خلاقیت و فعالیت ارزشمند، بدون امنیت امکان پذیر نخواهد بود (ظاهری، ۱۳۸۸: ۳۲). با کمی تعمق در ویژگی‌های نوجوانان و جوانان، یعنی کنجکاوی، فعالیت زیاد، خلاقیت و احیانا ماجراجویی می‌توان پیش‌بینی کرد که این گروه بیشتر مرتکب رفتارهای پر خطر می‌شوند. محققان بر این عقیده‌اند که عمده‌ترین علل مرگ و میر در میان جوانان، ناشی از رفتارهای آسیب‌زای آنهاست. پژوهش‌ها همچنین نشان داده‌اند که بخش عمده‌ای از رفتارهای پر خطر از جمله مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر و رفتارهای جنسی ناایمن در سن قبل از ۱۸ سالگی شروع می‌شود (برگمن و اسکات^۱، ۲۰۰۱)

۱-۳-۲- اهمیت کاربردی

از جمله معیارهایی که نشانگر اهمیت و ضرورت یک پژوهش است می‌توان به چند مورد اشاره کرد. یکی مربوط بودن به مسئله‌ای عملی، مربوط بودن به جمعیتی بزرگ یا جمعیتی پر نفوذ و سرنوشت ساز و پر کردن شکاف پژوهش (میلر^۲، ۱۳۸۰). در واقع تمامی معیارهای فوق پیرامون موضوع پژوهش حاضر صدق می‌کند. گروه مورد مطالعه گروهی هستند که سرمایه‌های بالقوه جامعه محسوب می‌شوند. سلامت و بهروزی آنها برای سرنوشت جامعه، نقش برجسته‌ای ایفا می‌کند، این دوره از زندگی جوانان، فرصتی است که می‌توان با تدبیر و تامل از تبدیل شدن آن به تهدید جلوگیری کرد. (بوستانی، ۱۳۹۰: ۴۳). همچنین با بررسی در این زمینه می‌توان به افزایش امنیت در حوزه عمومی کمک کرد. در مجموع احساس امنیت و ضریب امنیت بالا یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی و بسامان بودن جوامع است. همچنین احساس امنیت خاطر یکی از عمده ترین

^۱. Bergmesn & Scott

^۲. Miller

شاخص‌های رفاه اجتماعی است که نبود آن حتی بر خورداری از سایر شاخص‌های رفاه اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همان طور که گیدنز معتقد است با توجه به فاصله‌گیری زمانی و مکانی که ویژگی جوامع جدید است اعتماد اهمیت دوچندان می‌یابد، چرا که این فاصله‌گیری امکان نظارت دائمی بر کنش و عملکرد افراد بر یکدیگر را از بین برده و افراد جز با اعتماد کردن به یکدیگر قادر نخواهند بود با یکدیگر ارتباط برقرار و در کنش متقابل با یکدیگر شرکت کنند. به عبارت دیگر عدم اعتماد یعنی فلج شدن نظم اجتماعی. در این صورت است که فرد در هیچ نوع کنش اقتصادی و اجتماعی احساس امنیت نمی‌کند و دائم در انتظار وقوع کنش و واکنش‌های منفی افراد جامعه است. با کاهش امنیت، آرمان‌های فرد تخفیف می‌یابد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۲۴). تعالی جامعه، رشد فکر و اندیشه، توسعه و رشد استعدادها، همگی ریشه در عنصر امنیت دارند. بحرانی بودن احساس امنیت قطعاً در رفتار شهروندان تاثیر مخربی خواهد نهاد و آنان را از ایجاد روابط مطلوب و پیشرفت فردی ناتوان خواهد ساخت. امروزه به توجه به گستردگی شهرنشینی و رواج ناامنی‌های اجتماعی در شهرها، مطالعه موضوع امنیت و عوامل موثر بر آن و راهکارهای تقویت احساس امنیت در شهرها ضرورت یافته است. وضعیت فعلی جامعه ما لزوم توجه به مسئله امنیت شهروندان در ابعاد و زوایای گوناگون را ضروری ساخته است (ضرابی، ۱۳۹۰: ۶۷). با توجه به این که ما در جامعه خود با جمعیت جوان روبه رو هستیم و لذا جوانان سرمایه‌های کشور هستند و با توجه به گرایش جوانان به سبک زندگی که باعث ایجاد خطر در زندگی فردی و اجتماعی آنان می‌گردد ضروری است تا به بررسی سبک زندگی مخاطره آمیز پرداخته و با شناخت ابعاد و عواملی که موجب ایجاد این نوع سبک زندگی در میان جوانان می‌گردد که این امر به نوبه خود موجب کاهش احساس امنیت در فضای عمومی گردیده بتوانیم راهکارهایی در جهت کاهش این نوع سبک زندگی و پیامدهای مخرب آن در جوانان داشته باشیم همچنین نتایج این تحقیق می‌تواند راهگشایی برای ایجاد فضایی امن در جامعه و در بین جوانان باشد.

۱-۴- اهداف تحقیق

اهدافی که تحقیق حاضر دنبال می کند در قالب دو مقوله اصلی و فرعی قابل طرح است:

۱-۴-۱- هدف اصلی تحقیق

هدف از این تحقیق مطالعه رابطه سبک زندگی مخاطره آمیز و احساس امنیت در حوزه عمومی در میان جوانان است.

۱-۴-۲. اهداف فرعی

- ۱- شناسایی میزان رواج سبک زندگی مخاطره آمیز در میان جوانان شهر یزد.
- ۲- شناخت میزان احساس امنیت جوانان در فضاهای عمومی شهر یزد همچون معابر عمومی، ترمینال و پارک‌ها.
- ۳- شناسایی ارتباط بین ابعاد مختلف سبک زندگی مخاطره آمیز با احساس امنیت و ابعاد آن.
- ۴- شناسایی عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با احساس امنیت در حوزه عمومی در میان جوانان.
- ۵- شناسایی ارتباط زمینه‌های فردی (سن، جنس، تحصیلات و...) با احساس امنیت.

فصل دوم

مبانی نظری تحقیق

۲-۱- مقدمه

هدف از بررسی پیشینه تحقیق، آشنایی با تحقیقات انجام شده پیرامون موضوع مورد بررسی است. گرچه مطالعات و تحقیقات مربوط امنیت و احساس امنیت انجام شده است اما تحقیقی که به بررسی احساس امنیت و سبک زندگی مخاطره آمیز پردازد تاکنون انجام نشده است، از آنجا که احساس امنیت از جمله دغدغه های اصلی می باشد. در این بخش تحقیقات انجام شده در خصوص احساس امنیت و سبک زندگی در دو قسمت پیشینه داخلی و پیشینه خارجی مورد بحث قرار می گیرد.

۲-۲- تحقیقات پیشین

در این قسمت به ذکر پژوهش هایی می پردازیم که در باب احساس امنیت و سبک زندگی انجام شده، ابتدا پژوهش هایی را که در داخل انجام شده و سپس پژوهش هایی را که در خارج انجام شده است را مرور می کنیم.

۲-۲-۱- تحقیقات داخلی

حسن زاده ثمرین (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان "بررسی و تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی کارکنان استان گلستان)" به بررسی احساس امنیت پرداخته است. در این پژوهش که با استفاده از روش پیمایش انجام شده است و با نمونه گیری ۲۶۸ نفر با شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب از کارکنان استانداری استان گلستان بوده است به نتایج دست یافتند که رابطه مستقیم و معناداری بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت وجود دارد.

هاشمیان فر (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان "بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت در بین ساکنان مجتمع های مسکونی در شهر اصفهان" به بررسی احساس امنیت در بین شهروندان اصفهان پرداخت. در این تحقیق با استفاده از روش پیمایش و نمونه گیری خوشه ای تصادفی ۲۲۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده اند. و نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین میزان سرمایه اجتماعی و به عنوان متغیر مستقل احساس امنیت وجود دارد.

جهانگیری (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان "بررسی عوامل موثر بر امنیت اجتماعی زنان در شهر شیراز" به بررسی امنیت اجتماعی در شهر شیراز پرداخته است. این تحقیق با استفاده از روش پیمایش انجام شد نتایج آن نشان داد که عواملی چون وضعیت تاهل و رضایت از وضعیت ظاهری و حمایت خانواده، چگونگی برخورد با دیگران، تعهد مذهبی و غیره از عوامل موثر بر احساس امنیت در میان زنان است. همچنین تعهد مذهبی رابطه مثبت و معناداری با احساس امنیت دارد و استفاده از رسانه رابطه منفی و معناداری با احساس امنیت داشته است.

احمدی و کلدی (۱۳۹۲) در تحقیقی تحت عنوان "احساس امنیت اجتماعی زنان و عوامل اجتماعی موثر بر آن؛ در شهر سنندج" به بررسی احساس امنیت در بین زنان پرداخته اند. این تحقیق با استفاده از روش پیمایش و به شیوه‌ی مقطعی در جمعیت زنان ۱۸ تا ۶۵ سال شهر سنندج انجام شده است که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و به نتایج زیر دست یافت: رابطه معناداری بین احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر سنندج و پایگاه اقتصادی-اجتماعی، پوشش مناسب، پایبندی به مذهب و استفاده از وسایل ارتباط جمعی مشاهده نشد، اما رابطه معنادار و مثبتی بین احساس امنیت اجتماعی زنان سنندج و حمایت اجتماعی و محل سکونت داشت.

افشار کهن (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان "تاثیر عوامل محیطی و اجتماعی بر احساس امنیت شهری مطالعه موردی محلات منتخب شهر یزد" با استفاده از روش پیمایش و حجم نمونه ۲۱۴ نفر با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای به نتایج زیر دست یافت: متغیرهای فضای فیزیکی، قلمروگرایی، نظارت اجتماعی و تعاملات اجتماعی بر روی احساس امنیت تاثیر دارند ولی میان میزان جرم با احساس امنیت رابطه‌ای بدست نیامد. همچنین متغیرهای تصور مردم، دستیابی به امکانات و سخت کردن آماج جرم بر روی میزان جرم تاثیر دارند.

بهیان (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان "بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت اجتماعی در مطالعه موردی شهر کرمان" با روش پیمایش و حجم نمونه ۵۳۰ نفر از شهروندان ۲۰ سال به بالای شهر کرمان به نتایج زیر دست یافت. بین متغیرهای فضای فیزیکی شهر، فضای اجتماعی شهر، مشاهده تلویزیون داخلی، گوش کردن به رادیو داخلی، استفاده از اینترنت، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، سن، جنس با میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.